

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 102, ח"י בכסלו תשע"ב

צריך ללמוד איך לעשות מלחמת אחים...

הרב יונה גודמן, ראש תחום חינוך אמוני

רקע

פרספקטיבה של כמה ימים מאז האירועים הקשים על הכביש ליד רמת גלעד ובחטמ"ר אפרים, מאפשרת תחילתה של התבוננות חינוכית. התבוננות שמאפשרת להציע, בזהירות ובענווה, מספר תובנות ועצות חינוכיות. ננסה בע"ה להציג כאן מבט חינוכי, למצער רק בראשי פרקים, שאותה ניתן ללבן בצוותי מחנכים ובעיקר עם צעירים.

הנחות יסוד מהותיות

- א. תהליך חזרת עם ישראל לארצו הוא מורכב. הוא מתקדם קמעא קמעא וכולל לא רק נסיגות וטעויות אפשריות בהתנהלותה של הממשלה, אלא גם נסיגות וטעויות של אנשים האוהבים את הארץ ובחרים בקו פעולה מוטעה ופסול. מבט אמוני מעמיק מאפשר לראות את התהליך כולו ולא להתייאש מרגעי קושי ומשבר. הוא מאפשר לנו לא להיבהל מסטיות ומטעויות, בין הנעשות על ידי ציבורים אחרים ובין הנעשות על ידי קבוצות שצמחו לידינו.
- ב. מבט אמוני רחב גם מאפשר לנו להיבהל פחות מהשמצות, מהדבקות של כינויים על כל הציבור הדתי-לאומי וממעשים לא הגונים של כלי תקשורת מסוימים או של גורמי שלטון אפשריים. קמעא קמעא היא גאולתנו, והאדם המאמין ממשיך בבטחה ובענווה לסלול את דרכו אף מול אלו. הוא לא מלא מרירות אלא מלא שמחה ועוז.
- ג. עלינו לזכור ולדעת כי רוב בני הנוער שלנו עסוקים. הם עסוקים בהתנדבות ובלמודים, בבניין החיים ובהתארגנות לקראת שירות העם; הם עסוקים במשחקים ובחברים והם רחוקים מאוד ממעשים בעייתיים. קיימת בתוכם קבוצה גדולה שעולמה הרוחני מגובש והם אינם נגררים אחרי מעשיהם של מיעוט. אך קיימים גם צעירים, חלקם דווקא הערכיים והאידיאליסטיים שבהם, המתבוננים בנעשה ותוהים באשר לעמדותיהם. חובתנו לקיים אתם בירור רוחני וחינוכי אף אם הם לא פעילים, אלא רק צורכי חדשות ומבקשים לגבש את השקפתם.

הנחות יסוד עכשוויות

- א. קיים גרעין אידאולוגי "קשה" של צעירים המשוכנע בעומק נפשו שהאמת אתו, ושרק בדרכו ניתן לשמור על ארץ ישראל ולקדם את גאולתה. לנו כמחנכים אין כמעט השפעה על גרעין זה, מה עוד שהם לא יושבים בכיתות שלנו. ראוי לדון בהם ואולי אתם, אך לא נעסוק בכך במסגרת זו. אך קיים גרעין רחב בהרבה של נוער שמתבונן ולפעמים חש בלבול. הוא אוהב את הארץ, ולכן תמה – אולי הצדק עם חבריו "המגנים עליה בכוח"? לעתים הוא שומע כי "התקשרות מרמה", או ש"הממשלה פעלה בצורה פסולה", וחושב שהדבר מצדיק אולי תגובות חריפות.

ב. אחרים רוצים למחות על כוונות לפנות יישוב ולשם כך מגיעים לשטח. בהיעדר יד מכוונת, ונוכח הודעות עמומות שקראו להם "לבוא ולעצור במסירות נפש את ההרס" ו"נעצור את הפינוי בגופנו", מגיע הפעיל לשטח ונגרר אחרי צעיר בודד ולהוט שקורא "אחריי" ומוביל למעשים פסולים.

בפועל

- א. גינויים אינם תחליף לתהליך חינוכי. לעתים הם אף מעוררים נוגדנים. תהליך חינוכי עם מתבגרים מחייב שיח והקשבה ובעיקר ליבון משותף ומכבד של דעות.
- ב. הנחת היסוד של הדיון צריכה להיות: "נניח שכל הטענות נכונות: התקשורת משמיצה, ושר הביטחון התנהל בצורה פסולה, והשמאל שמח", נוכח תיאור אפשרי זה – כיצד אנו מבקשים לפעול? מה יחסינו לחיילי צה"ל בשטח? מה הן דרכי הפעילות המותרות ואלו הן הפסולות?
- ג. הדיון על ההתנהגות של גורמים אחרים (תקשורת וכו') הוא חשוב אולי כאשר מישהו רוצה להציע הסבר בבמה ציבורית בדבר מניעים אפשריים של אותם צעירים, אך הוא לא פותר אותנו מדיון חינוכי פנימי.

מסרים

יש מסרים עקרוניים הקשורים ליחסינו למדינה (אף אם זו פועלת בצורה שאינה נראית לנו נכונה) ולדרכנו הציונית-דתית. אירועי הימים האחרונים היוו תזכורת נוספת בדבר הצורך לבנות תכניות לימוד שיטתיות שבהן נסייע לתלמידים לפתח השקפת עולם דתית-לאומית איתנה. במקביל לכך, נוכח אירועי השעה יש מספר מסרים שראוי לדעתנו ללבן:

- א. **מלחמת אחים**: איך עושים מלחמה נגד אויבים, אנו יודעים. "אֶךְ-דָּפָה אֶיבֵי וְאֶשְׁמִידֶם וְלֹא אָשׁוּב עַד פְּלוֹתֶם" (שמואל ב כב, לח), אך איך מקיימים מאבק, "מלחמה", עם אחים אהובים, את זה צריך ללמוד. כדי לעשות כן צריך לזכור שמדובר באחים; בוויכוח בתוך המשפחה. אמנם כן, בוויכוח פנים-משפחתי מותר להביע דעות חריפות, אך אין זה סותר אהבה ושותפות, והבעתן. בפרשת וישב אנו קוראים "את אחי אנוכי מבקש". אין אחרי קריאה זו "אבל". לא "אבל התקשרות אשמה" או כל "אבל" אחר.
- ב. **עמוד שדרה**: פעמים רבות אירוע מתלהט ואנשים נגררים להתנהגויות שהם לא התכוונו לנקוט בהן. ראוי לקיים דיון שקט בכיתה, כולל סימולציה של אירוע, כדי לדון בשאלת היכולת שלי לקבוע את אופי התנהגותי; לבחון יחדיו את היכולת שלי לא להיגרר אחרי קולות אחרים ולהישאר נאמן לדרכי. הדבר נכון ונחוץ במאבק על ארץ ישראל כמו בעת בילוי במוצ"ש.
- ג. **מי אוהב את ארץ ישראל**: לאיש אין בלעדיות על אהבת הארץ. יש דעות שונות מה צריך אוהב הארץ לעשות בימים אלו. אין צורך להיבהל ולהתיישר לפי הגדרה של אחרים בדבר המדד לאהבת הארץ, אף אם אלו נאמרים בלהט רב.
- ד. **משיח עכשיו**. קולות המציעים פתרונות אינסטנט הם תמיד מלהיבים. "רק נעשה הלילה ככה וככה ונציל את ארץ ישראל" ("ואל תדאגו, עם ישראל ימשיך לאהוב אותנו וימשיך לתמוך ביישובה של ארץ ישראל. אחריותי..."). צריך ללמוד לא לאמץ אוטומטית הצעות הצובעות את המציאות בצבעי שחור ולבן. ראייה בוגרת מחייבת יכולת לרוץ למרחקים ארוכים ולהבין את החכמה הטמונה בדרכי פעולה שישפיעו לאט ובמשך שנים. סוף דבר, עלינו להאמין בעצמנו. ביכולתנו בע"ה להבנות, יחד עם צעירינו היקרים, תפיסת עולם מורכבת ועמוקה. ביכולתנו לסייע להם לפתח השקפת עולם תורנית רחבה, האוהבת את העם ואת הארץ כאחד. עלינו ללמוד, גם במעש החינוכי, להוסיף כל לילה נר נוסף, ואט אט להגביר את האור כאשר חשים כי בחוץ שורר חושך.

אם נחרבנו, ונחרב העולם עמנו, על ידי שנאת חינוס, נשוב להיבנות והעולם עמנו ייבנה, על ידי אהבת חינוס

(הראי"ה קוק זצ"ל, אורות הקודש ג, שכד)

ניתן לעשות מנוי על דפי "בעין חינוכית" ללא עלות. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il